

COMPONIST VAN KLEINE VERHALEN

Na Mattias van Peter Zantingh

In *Na Mattias*, zijn derde roman, toont auteur en NRC-journalist Peter Zantingh (1983) zich een meester in het vertellen van verhalen. Dat heeft hij niet enkel te danken aan zijn afgemeten, geperfectioneerde stijl, maar ook aan een ingenieuze verhaaltechniek.

Met *Een uur en achttien minuten* schreef Zantingh in 2011 al een beloftevol debuut over een groep West-Friese vrienden op de drempel van de volwassenheid. Zoals alle groepen jongens maken ze veel plezier. Als één van hen zelfmoord pleegt, laat hij een grote leemte na in de groep. De rest heeft het moeilijk om te reconstrueren waarom hij dat precies heeft gedaan. Naast het verhaal viel ook Zantinghs stijl in de smaak: hij gebruikte geen woord te veel, iets wat je destijds wel vaker zag bij Nederlandse debutanten. In de literaire kritiek werd als verklaring vaak op de invloed van Arnon Grunberg gewezen.

Zantinghs tweede boek, *De eerste maand van de maand* (2014), kreeg een minder goede ontvangst. In dat boek verbreekt de vriendin van hoofdpersoon Boris hun relatie, waarop Boris opnieuw bij zijn vader intrekt. Hij heeft last van een dwangneurose. Zijn vader had er vroeger ook last van, maar heeft de aandoening met medicatie onder controle gekregen. In alweer sterk uitgebeend proza schetste Zantingh een indringende vader-zoonrelatie. De mindere ontvangst heeft er mogelijk mee te maken dat Zantingh de personages met een dwangneurose wel erg realistisch probeerde neer te zetten.

En nu is er dus *Na Mattias*, dat bij Das Mag verscheen, in tegenstelling tot de eerste twee boeken van Zantingh, die bij De Arbeiderspers werden uitgegeven. Thematisch gezien sluit *Na Mattias* aan bij Zantinghs debuut over het gemis en de rouw die een groep mensen treffen. In het boek volgen we in korte hoofdstukken de levens van acht personen op het moment dat Mattias er niet meer is. Wie Mattias precies was en wat er met hem gebeurd is, wordt pas gaandeweg duidelijk.

Ieder hoofdstuk is opgehangen aan één of twee personen die op een bepaalde manier het leven van

De auteur schuwt de risico's niet in de manier waarop hij zijn personages vormgeeft

Mattias hebben gekruist. In de hoofdstukken over zijn vriendin Amber, zijn beste vriend Quentin, zijn moeder Kristianne en zijn grootouders Riet en Hendrik ligt de link met Mattias voor de hand. Dat wil niet zeggen dat het verhaal de hele tijd over hem gaat. In het hoofdstuk van de grootouders duikt Mattias slechts even op: voor hun zestigjarige huwelijk doet hij hun een abonnement op Netflix cadeau. Impliciet is hij de hele tijd aanwezig in de taferelen van twee oude mensen die op het einde van hun leven worstelen met de techniek, zichzelf, elkaar en het leven.

Van andere personages is op het eerste gezicht niet meteen duidelijk wat hun band met Mattias is, wat de spanningsopbouw ten goede komt. Zantingh strooit graag verwarring, maar hoofdstuk na hoofdstuk vallen de puzzelstukjes in elkaar. Het is maar één van de vele trucs die dit boek op verhaaltechnisch vlak erg knap maken.

De auteur schuwt de risico's niet in de manier waarop hij zijn personages vormgeeft. Het is een hachelijke onderneming om in ieder hoofdstuk een ander personage te karakteriseren, zeker als je weet dat het boek slechts tweehonderd bladzijden telt. Toch staat dit een diepgaand verhaal niet in de weg, juist omdat de auteur aan de hand van kleine gedachten en taferelen de verschillende personages zo mooi schetst. Impliciet, in korte zinnen, en aan de hand van hun band met Mattias, komen ze tot leven.

Evengoed komen we beetje bij beetje meer te weten over wie Mattias was en over wat er met hem gebeurd is. Mattias' vriendin Amber zegt bijvoorbeeld: "Ik was soms bang voor dat hoekje van zijn gedachten, waar hij altijd wel weer uit terugkeerde, maar met een ander gemoed, met andere woorden voor dezelfde dingen. En wat ik ook deed: het hielp

niet.” Amber is een van de personages die haar verhaal in de eerste persoon enkelvoud vertelt, alsof ze een lange monoloog houdt. Ze doet aan introspectie: in haar rouwproces overdenkt ze haar leven. De manier waarop Zantingh weergeeft hoe de verschillende personages met rouw omgaan en wat dat betekent voor intermenselijke relaties, gaat soms onder de huid zitten.

Maar personages die over zichzelf vertellen zijn natuurlijk niet altijd even betrouwbaar. Een zekere Nathan zegt, wanneer hij vertelt over zijn eerste biertje van de dag: “De eerste is een bevrijding. De lift naar een andere verdieping, het toegangspoortje van een pretpark na uren in de rij, het losknopen van een stropdas die te lang te strak om mijn nek heeft gezeten.” Alle inzichten die hij daarna over zichzelf deelt, neem je als lezer met een korreltje zout.

Toch start Zantingh in enkele hoofdstukken af van dit vertelperspectief. *Mattias*’ moeder Kristianne volgen we bijvoorbeeld vanuit een alwetende verteller in de derde persoon enkelvoud. “Als Amber naar het toilet is, loopt Kristianne weg van de bank en zoekt ze de polaroid, voor de boeken in de kast. Ze weet dat de foto daar staat.” Hoewel we via dit vertelperspectief ook de gedachten van Kristianne kunnen volgen, schept het toch meer afstand dan een ik-verteller. De auteur lijkt heel zorgvuldig te hebben uitgekozen wie we van dichtbij en wie we van op wat meer afstand moeten volgen.

Zo slaagt Zantingh er telkens weer in om iemand te schetsen aan de hand van de al dan niet veranderende relatie ten opzichte van iemand anders. We worden pas wie we zijn in onze verhouding tot de ander. Grootvader Hendrik: “Het kwaadst kon hij [*Mattias*] worden als hij zijn eigen kwetsbaarheden herkende in haar. Zijn verstrooidheid bijvoorbeeld, die minder opspeelde dan vroeger, nu zijn wereldje kleiner en onoverzichtelijker was geworden.”

In Zantinghs compositie worden de verschillende hoofdstukken korte verhalen, en het geheel een kortverhalenbundel met een sterke rode draad – iets waar het veel kortverhalenbundels aan ontbreekt. Tegelijk zitten er in de hoofdstukken voldoende kleine en grote haakjes die nodig zijn om het hele plaatje te begrijpen.

Maar *Na Mattias* is meer dan een verhaaltechnische compositie over een jongen die er niet meer is. Het is nadrukkelijk een boek van deze tijd, getuige onder andere de manier waarop Netflix, Airbnb, Football Manager en Spotify op een natuurlijke

Na Mattias is meer dan een verhaaltechnische compositie over een jongen die er niet meer is

manier in het boek opduiken. Terloops, alsof het de normaalste zaak van de wereld is. Ook leuk is het businessplan dat *Mattias* en Quentin bedenken voor een vernieuwende soort koffiebar, dat zeker eens iemand zou moeten testen.

Aan het einde van het boek is een playlist opgenomen die de verschillende muzikale referenties uit het boek samenbrengt. Zantingh, een muzikliever die zes jaar lang een website over muziekfestival Lowlands onderhield, verzamelde alle nummers op de speciaal voor het boek gebouwde website www.playlistscaffie.nl. Ieder nummer refereert aan een bepaalde passage uit het boek. De toevoeging van deze lijst is niet gratis, maar draagt juist bij aan de sfeer die de perfectionistische Zantingh voor ogen had.

Wat de stijl betreft houdt Zantingh het net als in zijn vorige twee boeken sober. Maar de korte zinnen lijken niet langer een dogma, iets waar hij zich in zijn debuut nog wel eens aan bezondigde.

Hoewel Zantinghs zinnen en alinea’s enorm zijn uitgebeend, weet hij er toch veel sfeer in te brengen. Vaak gebruikt hij originele, rake beelden. “De fiets, had zijn vader altijd gezegd, is een verlengstuk van de mens. Alle andere vervoersmiddelen ondermijnen wat het lichaam zelf al kan. De fiets versterkt die eigenschappen juist.”

Het lijkt erop dat Zantinghs schrijverschap met *Na Mattias* helemaal ontloken is.

KEN LAMBEETS

PETER ZANTINGH, *Na Mattias*, Das Mag, Amsterdam, 2018, 200 p; *De eerste maandag van de maand*, De Arbeiderspers, Amsterdam, 2014, 224 p; *Een uur en achttien minuten*, De Arbeiderspers, 2011, 194 p.

